

Professor Bernhardt – anatomische studie van de menselijke psyche

Het nieuwste stuk van de Roovers heet *Professor Bernhardt*. De tekst werd in 1912 door de Weense arts en auteur Arthur Schnitzler geschreven. Centraal staat professor Bernhardt die een priester verbiedt om een stervende meisje de laatste sacramenten toe te dienen. Reden is dat het meisje niet beseft dat ze stervende is, maar integendeel gelooft dat ze weldra weer kerngezond zal zijn. Volgens Bernhardt zou de ontmoeting met de priester het meisje van haar laatste gelukzalige momenten beroven en haar confronteren met de harde werkelijkheid van een naderende dood. De weigering is een banale daad die enorme gevolgen zal hebben. De Roovers schijnen de banaliteit van de scène nog te willen benadrukken door ze tweemaal te spelen. De herhaling komt er nadat iemand na de eerste keer zegt: 'Dit is niet juist'. Een zin die meteen ook de standvastigheid van Bernhardt naar voor lijkt te schuiven wanneer de scène op identieke wijze opnieuw gespeeld wordt. De weigering is het begin van een politieke hetze die buitengewone proporties aanneemt. Hoewel de politieke belangen centraal lijken te staan in de tegenstelling tussen nationalisme en anti-semitisme, zijn de psychologische mechanismen die erachter schuilen veel belangrijker. Het stuk draait rond Bernhardt en diens persoonlijke leed. Rond het onrecht dat hem is aangedaan en zijn (gelaten) reactie erop. Maar evenzeer zijn ook de reacties en psychologische beweegredenen van Bernhardt's omgeving van een niet te onderschatten belang. Aanvankelijk is de voorstelling vrij moeilijk te volgen omdat de vele personages op erg korte tijd geïntroduceerd worden en omdat alle acteurs (met uitzondering van Robby Cleiren als Bernhardt) dubbelrollen spelen. Na de cruciale scène van de weigering keert evenwel een rust over het stuk die ruimte biedt aan reflectie over het eigen zijn.

De psyche van de verschillende personages wordt ontleed in lange, snijdende maar vooral boeiende dialogen. Betogen bijna. Ze vinden plaats in een kille, klinische omgeving. Het decor bestaat namelijk uit een wand van doorschijnende lamellen waarachter een felwitte lichtbak is geplaatst. Enerzijds is het een letterlijke referentie naar het ziekenhuis waar het merendeel van de scènes gesitueerd zijn. Anderzijds weerspiegelt de killeheid van het decor de egoïstische beweegredenen en de hypocrisie van enkele tegenstanders van Bernhardt zoals Dr. Flint en de pastoor van de heilige Florian-kerk. Alsof de doorschijnende lamellen een dunne waas van gespeeld mededogen van deze beide mensen tegenover Bernhardt representeren. Erachter bevindt zich echter een hardvochtigheid en allesverterende zelfzuchtigheid. Flint die belooft Bernhardt te zullen verdedigen en die naar eigen zeggen steeds handelt uit moreel juiste overwegingen blijkt een leugenachtig schepsel te zijn dat enkel uit is op een verbetering van haar eigen positie. En ook de pastoor pleit in deze niet onschuldig. In een informeel gesprek geeft hij toe dat er in de weigering van Bernhardt geen enkele haat ligt. Zijn hypocrisie wil dat hij die oprechtheid niet in het openbaar kan betonen omdat zijn persoon daardoor in een slecht daglicht wordt geplaatst.

De dialogen worden eenmalig onderbroken wanneer een stafvergadering van de bestuursraad van het ziekenhuis plaats vindt. Ook hier worden de menselijke beweegredenen en drijfveren blootgelegd. De staf is verdeeld. Sommigen steunen Bernhardt onvoorwaardelijk. Anderen zijn radicaal tegen. Eén iemand heeft (uit mogelijk zelfbehoud) geen mening. De scène zorgt voor hilariteit door de hevige emoties die ten toon gespreid worden en breekt daardoor ook de zware dialogen. Tegelijkertijd is het ook een pijnlijke scène omdat ze de giftigheid van de mens blootlegt. De onmacht wanneer het eigen gelijk niet gehaald kan worden, resulteert in een vechtpartij. De frustratie wanneer het verbale geweld niet toereikend blijkt, veruitwendigt zich in een handgemeen. Het dierlijk egoïsme van de mens komt naar boven in extreme situaties waarin zelfredzaamheid prioritair wordt.

De Roovers tonen met deze voorstelling de onmogelijkheid van ethisch correct handelen, zo lijkt het. Er zijn maatschappelijke en politieke belangen die een dergelijk handelen in de weg staan. Belangen die de mens conditioneren en de idee van ethische correctheid tot een niet eenduidig te definiëren begrip maken. De voorstelling is in tijden van hoog oplaaierende discussies over de ethische correctheid van euthanasie dan ook prangend actueel.

Info: www.deroovers.be

auteur(s): Kerensa Verhooel